

Ujedinjeni narodi proglasili su 2. travnja Svjetskim danom svjesnosti o autizmu. Zbog prirode nastanka i manifestacije, autizam je vrlo složeni biološki razvojni poremećaj mozga. Osnovno obilježje autizma je slaba socijalna interakcija i komunikacija i ograničeni i ponavljajući obrasci ponašanja. Obuhvaća spektar poremećaja koji se kreću od blagih do teških, a češći je kod muškaraca nego kod žena (4:1).

Genetika poremećaja je kompleksna. Za sada se ne zna koji geni su odgovorni i na koji način. U rijetkim slučajevima, autizam se povezuje s čimbenicima koji uzrokuju defekte pri rođenju. Istraživanja pokazuju rasprostranjenost od jedan do dva slučaja autizma na 1000 ljudi. Broj registriranih osoba s autizmom dramatično se povećao 1980-ih, najvjerojatnije zbog unaprijedene mogućnosti dijagnoze. Upravo zato još se istražuje je li zaista riječ o porastu učestalosti. Autizam se uglavnom ne dijagnosticira prije treće godine života jer se klinička slika razvija sazrijevanjem centralnog nervnog sistema.

No, prepoznavanje ranih znakova posebno je važno radi ranog otkrivanja djece s razvojnim teškoćama i rane intervencije. Na temelju ranih znakova mogu se prepoznati rizična djeca, procijeniti i pratiti njihov razvoj. Na osnovu procjena izrađuju se ciljani rehabilitacijski tretmani koje se kroz mobilne službe mogu provoditi i u kući i kojima se podučavaju i roditelji. Znanstveno je dokazano da se ciljanom ranom intervencijom značajno može poboljšati životni ishod. U suvremenoj praksi naglašava se važnost prepoznavanja ranih znakova autizma i

uključivanja djeteta u ranu intervenciju čak i prije navršene prve godine života djeteta.

Autizam utječe na mnoge dijelove mozga, ali kako dolazi do toga nije sasvim razjašnjeno. Prve znakove obično uoče roditelji. Rano otkrivanje autizma može pomoći djetetu da stekne određene socijalne vještine i samostalnost; iako je nekoliko terapija zasnovano na znanstvenim istraživanjima, za sada lijeka za autizam nema. Kod težih oblika autizma, samostalan život je malo vjerojatan, ali kod blažih oblika je moguć.

Ekstremno osamljivanje

Autizam je „ekstremno osamljivanje i samoizolacija kao i povlačenje od socijalnih kontakata tijekom vrlo ranog razvoja, opsesivna potreba za nepromjenjivošću okoline i dnevne rutine, preokupacija predmetima koji se koriste na neobičan ili nefunkcionalan način, rituali i stereotipno ponašanje, npr. njihanje, otpor prema učenju novog, teško oštećenje govora (kod nekih do mutizma), a kod drugih do razine bizarnog nefunkcionalnog govora koji uključuje: eholaliju, perservaciju, stereotipni ili metaforički govor i neadekvatnu upotrebu zamjenica.” (Opis simptoma dječjeg autizma koji je prvi dao dr. Leo Kanner, dječji psihijatar iz John Hopkins bolnice u Baltimoreu, 1943.)

Kod osoba s autizmom prisutan je poremećaji u razvoju dvosmjernih socijalnih interakcija. Ovisno o stupnju poremećaja, osobe s autizmom mogu biti potpuno socijalno osamljene s izostankom verbalne komunikacije, dok druge mogu biti aktivne u socijalnim interakcijama, no često na jednostran način bez uvažavanja reakcija drugih. U komunikaciji nedostaje kontakt očima, prisutna je veća distanciranost i ravnodušnost prema drugim osobama koje boluju i izbjegavanje fizičkog kontakta, koji ponekad za njih znaju biti jako uznemirujući.

Autistična kultura

Oboljele osobe mogu biti empatične, ali to iskazuju na sebi svojstven način. Također, postoji velika raznolikost u mentalnom funkcioniranju koja može varirati od natprosječne inteligencije do retardacije. Osobe s autizmom često mogu lakše shvatiti logiku matematičkog sustava ili glazbe nego obavljanje neke „praktične“ radnje (npr. odlazak u trgovinu). Radi toga mogu biti ugroženi u smislu životne samostalnosti, unatoč visokom stupnju inteligencije za pojedina područja. Zbog specifičnosti percepcije i komunikacije osoba s autizmom danas se čak razvija i

tzv. „autistična kultura“ koja objašnjava autizam kao drugačiji način funkcioniranja, a ne poremećaj.

Primjenom odgovarajućih intervencija može se poboljšati kvaliteta života osoba s autizmom. Važno je primijeniti dobro strukturirane, specijalizirane individualne programe i uvijek uključiti i educirati i obitelj. Također, potrebno je provesti psihoedukaciju roditelja, odnosno obitelji i naučiti ih odgovarajuće vještine te pružiti savjetodavnu i emocionalnu potporu. Edukacijski tretmani djeteta zahtijevaju specijaliziranost, a obuhvaćaju primjenu govorno – jezične terapije, radne terapije, terapije kroz igru, fizikalne terapije i programe modifikacije ponašanja. Pomoć u funkcioniranju osoba s autizmom može pružiti i kognitivno - bihevioralni psihoterapijski pristup. Ono što je iznimno važno u svim profesionalnim i životnim područjima u kojima susrećemo osobe s autizmom je riješiti se predrasuda i pokušati premostiti jaz u doživljaju i funkcioniranju „njihovog“ i „našeg“ svijeta.

"Neću više biti zarobljen u sebi" Birger Selina

Iznimno lijep prikaz jednog „autističnog svijeta“ može se naći u knjizi Birgera Sellina „Neću više biti zarobljen u sebi“.

Tako je pronašao način da prikaže svoj svijet i da nam na iznimno lijep i senzibilan način približi kako se osobe s autizmom doživljavaju i funkcioniraju u našem svijetu.

Ana Puljak, dr. med., spec. javnog zdravstva, voditeljica Odjela za promicanje zdravlja, Služba za javno zdravstvo

Stampar.hr